

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput IV. Altera gratiæ subdivisio, in sufficientem & efficacem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

quens est ut ad hunc actum operatio attribuat^{ur} voluntatis. Et quia etiam ad hunc actum Deus nos adjuvat (Deus enim facit ut eum voluntas imperet) & interius confirmando adaugendoque voluntatem ut ad actum perveniat, & exteriorius facultatem operandi (imò ipsam quoque operationem præbendo, juxta illud, operatur in vobis velle & perficere) respectu hujusmodi actus dicitur gratia cooperans. Similiter Gregorius l. 26. Moral. c. 11. *Superna pietas prius agit in nobis sine nobis, ut, subsequente libero arbitrio, bonum, quod jam appetimus, agat nobiscum.* Verum nec S. Gregorius, nec S. Thomas, nec S. Augustinus locis citatis docent gratiæ operantis effectum esse velle indeliberatum, & non liberum. Nec de tali velle Augustinus loquitur libro de gratia & lib. arb. c. 15. Imò toto eo libro velle nunquam accipit nisi pro velle libero, ut bene probat D. Nicole Instruct. 2. de Symbolo p. 2. sect. 5. c. 8. & 12. Quando ergo dicit: *Ut velimus sine nobis operari*, loquitur de velle, quod per suam misericordiam Deus in nobis operatur, absque ullo præcedenti bono velle nostro. Unde gratia operans, juxta Augustinum, Gregorium & S. Thomam, est illa per quam Deus inspirat nobis liberum sui amorem, debilem vel fortem, imperfectum vel perfectum, absque ullo prævio bono velle nostro. Gratia verò cooperans est omnis illa, quam per misericordiam suam nobis confert, postquam in nobis operatus est primam voluntatem bonam.

13 Ex eo verò quòd primus motus bonæ voluntatis, quem Deus in nobis sine nobis operatur, ut plurimum sit voluntas parva, infirma, imperfecta, & talis ut ea voluntas non plenè velit, non ex toto velit, non plenam voluntate velit, consequens est quòd licet aliquas vires & aliquod posse tribuat in ordine ad plenè volendum, non tribuat tamen posse validum & plenum, nisi voluntas augeatur, perficiaturque, sic ut ex parva fiat magna; ex infirma, robusta; ex semiplena, plena & integra: hinc est quòd Augustinus l. de grat. & lib. arb. c. 15. gratiæ operanti tribuat quòd per hanc fit, ut sit homo bonæ voluntatis, qui prius fuit voluntatis malæ. Gratia verò cooperanti, quòd per hanc fit, ut ipsa bona voluntas, quæ jam esse cœpit, augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata quæ voluerit, cum valdè perfectèque voluerit.

14 Gratia præveniens & excitans cum operante; gratia subsequens & adjuvans cum cooperante subinde confunditur, tamen alia & alia sit gratiarum istarum consideratio, diversusque respectus. Sunt enim nomina ista respectiva. Et gratia quidem præveniens dicitur, non quòd gratiam aliam, sed quia voluntatem præveniat, quatenus scilicet ipsam, velut somno sopitam, vel in infidelitate seu peccato jacentem, excitat ad bonum, v. g. ad fidem, vel ad conversionem, immittendo aliquod inchoatum salutis desiderium conscien-

tia, stimulos, peccati horrorem, rectitudinis seu justitiæ amorem. Et hinc præveniens idèd dicitur, quòd omnem, etiam primum bonæ voluntatis motum præveniat.

Subsequens verò idèd talis dicitur, quòd 15 semina bonæ voluntatis, jam inchoata, sive bonam voluntatem, jam excitatam, subsequendo foveat, roboret, & in tantum au-geat, ut plenè, sive ex toto velit, quòd antè nonnisi imperfectè, & semiplenè volebat. Pulchrè S. Fulgentius l. 1. ad Monim. c. 11. *Prævenit impium, ut fiat justus; subsequitur justum, ne fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen quod non invenit, donec; subsequitur videntem, ut lumen quod contulit, servet. Prævenit elisum, ut surgat; subsequitur elevatum, ne cadat. Prævenit, donans homini bonam voluntatem; subsequitur benè volentem, operando in illo boni operis facultatem, &c.*

Gratia excitans inde dicitur, quòd voluntatem in malo sopitam velut à somno exciter. Quomodò excitat? *Suadendo exhortationibus, (ait Author libri de vocat. Gent. l. 2. c. 26.) movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, cor ipsum illuminando, & fidei, seu melioris vitæ affectionibus imbuendo, ut sic excitatus homo, abjicere incipiat opera tenebrarum, induereque arma lucis.*

CAPUT IV.

Altera gratia subdivisa, in sufficientem & efficacem.

Gratia sufficiens, si vim nominis attendas, 17 illa est, præter quam alia non requiritur ad effectum, ad quem sufficiens dicitur. Sufficiens namque generatim dicitur, præter quòd aliud non requiritur, dividiturque in sufficiens absolutè, & sufficiens secundum quid, sive in certo genere. Sufficiens absolutè, illud est, præter quòd nihil omninò ad certum effectum consequendum requiritur. Sufficiens secundum quid, est illud, præter quòd nihil aliud requiritur in isto genere ad quòd sufficiens dicitur. Sic (inquit Alvarez disp. 76. n. 3.) dici potest gratiam exteriorius excitantem, sufficientem esse ad salutem in genere suo, videlicet in ratione prædicationis, vel alterius suasionis & excitationis externæ. Quia talis esse potest, ut ex parte illius nihil ampliùs requiratur ad credendum, vel ad piè operandum, & vitam æternam consequendam.

Utrovis isto modo gratia aliqua dici potest 18 sufficiens. Est enim absolutè sufficiens ad agere, si præter illam alia non requiratur ad agere. Est etiam absolutè sufficiens ad posse, si præter eam alia non requiratur ad posse. Si verò absolutè sufficiens non sit ad posse completum & proximum, sed ad tale posse alia requiratur, solum est sufficiens secundum quid, non absolutè.

19 Sic intelligendo, nulla gratia in hoc statu naturæ corruptæ, censenda est absolutè sufficiens ad agere, nisi sola gratia efficax. Quia præter gratiam sufficientem, distinctam ab efficaci, alia (scilicet efficax) requiritur ad agere, ad illudque sola absolutè sufficit, ut fateatur Alvarez disp. 79. Si tamen gratia sufficiens non dicatur talis respectivè ad ipsam actionem, sed respectivè ad solam agendi potestatem, nihil prohibet, præter gratiam efficacem, quæ dat agere, admittere sufficientem, quæ tribuit agendi potestatem, quæque proinde sufficit ad posse.

20 Et idèò retineri potest divisio gratiæ, in sufficientem & efficacem. Si enim gratia, quæ sic dividitur, sit gratia in genere, prout communis est ad actualem & habitualement, S. Thomas admittit, gratiam habitualement in justis esse sufficientem ad posse supernaturaliter operari, tametsi præter eam, ad actualem operationem gratiam requirit efficacem. Siquidem 1. 2. q. 109. a. 9. S. Doctor ait, quòd per gratiam habitualement natura humana corrupta sanatur, & etiam sanata elevetur ad opera meritoria vitæ æternæ. Et secundùm hoc q. 106. a. 2. dicit, quòd *lex nova, quantum est de se, sufficiens auxilium dat ad non peccandum, quatenus scilicet gratiam præstat habitualement, aliosque (ab ipsa inseparabiles) virtutum habitus infusus, per quos homo facultatem habet operandi, prout disertè exprimit lect. 3. in cap. 3. ad Ephes. Auxilium Dei duplex est, unum quidem facultas exequendi; aliud ipsa operatio, sive actualitas. Facultatem autem dat Deus, injundendo virtutem, & gratiam, per quas efficitur homo potens, & aptus ad operandum. Sed ipsam operationem confert, in quantum operatur in nobis interiorius movendo per gratiam efficacem, per quam Deus operatur in nobis velle & perficere, prout Apostolus dicit ad Philipp. 2.*

21 Si etiam gratia actualis consideretur, quatenus communis est ad eam quæ data fuit in statu naturæ integræ, & ad eam quæ datur in statu naturæ corruptæ; non malè dividitur in sufficientem, quæ dat posse; & efficacem, quæ dat agere. Siquidem, in ordine ad perseverandum in innocentia, Adamus gratiam habuit sufficientem, non efficacem per quam hodie perseverant, quicumque perseverant; sive (ut Augustinus loquitur in l. de corrept. & grat.) habuit auxilium quo potuit perseverare; non quo perseveravit. Non enim perseveravit.

22 Ingenuè tamen fateor, quòd dum Augustinus, alique Patres, de gratia loquentes, utuntur verbo sufficit, eo non designent sufficientiam ad posse, sed ad agere, solum illud auxilium sufficere dicentes, præter quod nullum aliud necessarium sit ad actualem operationem. Id enim mihi persuadent argumenta sequentia.

23 1°. Quia sola magna, non parva voluntas; sola magna, non parva charitas; sola

plena, non femiplena voluntas; sola proinde gratia efficax (cujus effectus est plena, & magna voluntas & charitas) ab Augustino sufficere dicitur l. de grat. & lib. arb. c. 17. & 16. Et epist. 143. In primo namque loco, *Qui voluerit (inquit) & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.* In secundo: *Certum est nos mandata servare, si volumus; sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus.* In tertio, de eo qui continentiam à Deo ferventer postulabat: *Tantas (inquit) voluntatis vires, tantum dilectionis ardorem volebat accipere à Spiritu sapientie, qui sufficeret ad implendam magnitudinem continentie.*

2°. Quia parvam, imbecillum, femiplenamque voluntatem (quæ effectus est gratiæ excitantis, quam Thomistæ sufficientem vocant) ad bene agendum sufficere negat sem. 3. de verb. Apost. *Volo ut velis; sed non sufficit ut velis (semiplenè & imperfectè) adjuvandus es ut plene velis, & impleas quod velis.* Et epist. 208. *Ut non intremus in temptationem, si voluntas sufficeret, non orarem; quæ tamen si desset, nec orare possemus. Adsit ergo ut velimus; oremus autem ut valeamus quod voluerimus.*

3°. Quia l. de corrept. & grat. c. 11. li. 25. *berum arbitrium idèò sibi sufficere dicit ad malum, quia ad illud actu operandum, nihil requiritur præter ipsum: Liberum arbitrium ad malum sufficit; ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotente bono.* Similiter Fulgentius l. 2. de verit. prædest. & grat. c. 7. *Ut desiciat voluntas, potest sibi sola sufficere; ut proficiat verò, non: quia indiget semper divine miserationis auxilio.* Capite verò 4. dixerat, voluntatem lapsam nec sibi sufficere ad surgendum, sed ad id ipsi necessarium esse auxilium gratiæ prævenientis, quod licet ad perseverandum sit Thomisticè sufficiens; idèò tamen absolutè non sufficit, quia ad perseverandum (præter illud) absolutè necessarium est auxilium gratiæ subsequenti: *Voluntas non sua virtute, sed Dei prævenientis operatione consurgit; & postquam surrexit, ut non cadat, sola sibi non potest sufficere; sed sicut ad surgendum beneficio misericordiæ prævenientis erigitur; sic ad perseverandum misericordiæ subsequenti iuvamine custoditur.*

4°. Quia illa gratia, sensu sanctorum Patrum, non est sufficiens ad posse, cum qua, sensu ipsorum, bene velle non possumus, nec bene agere. Atqui bene velle, & bene agere, sensu sanctorum Patrum, non possumus, cum sola gratia Thomisticè sufficiente, sed cum sola gratia efficace. Siquidem Augustinus de grat. Christi. c. 29. loquens de gratia quæ dat agere, adeòque de efficaci, dicit, illam eandem gratiam sic esse confitentiam ab

eo qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam, fieri posse non dubitet. Et epist. 143. Proprium arbitrium, nisi Dei gratia iuveatur, nec ipsa bona voluntas esse in homine potest. Deus est enim qui operatur in nobis & velle, & operari, pro bona voluntate. Quae postrema Apostoli verba de gratia efficaci haud dubie intelliguntur. Et in opere imperf. contra Julian. c. 97. Cum displicet tibi, hominem non posse bonum velle, nisi adiuvetur ab eo qui malum non potest velle; nonne respicis ei te contradicere, qui dixit: Sine me nihil potestis facere. Et... Deus est qui operatur in vobis & velle? Concinit Fulgentius de Incarnat. & grat. c. 21. Deus, qui voluntatem preparat, ipse donat; quam si Deus per gratiam suam homini non dederit (non dat autem nisi per efficacem) numquam potest homo in Deum velle credere: quia ipsam voluntatem gratia non invenit, sed operatur in homine. Concinit & S. Thomas, qui multoties accipit auxilium sufficiens pro efficaci, ut testatur, atque ex pluribus ipsius testimoniis, iisque factis manifestis, ostendit Thomas de Lemos in Panoplia grat. to. 4. l. 4. p. 2. tr. 3. c. 1. Et idem c. 2. Aliquis (inquit) ex discipulis S. Thomae, in ista materia satis periti, arbitrantur minus congrue auxilium illud, quod distinguitur contra efficacem, vocari sufficiens; sed appellandum, vel auxilium generale in ordine gratia, vel communem vocationem, vel auxilium sine quo non potest homo recte operari salutis opera, & cum quo bene operari potest si velit. Fundamentum illorum est, quia ista voces, nunc relatae, & antiquiores sunt, & à sanctis Patribus tradita, & qua multo melius, & sine inconvenienti auxilium illud, quod distinguunt contra efficacem, exponunt, quam vox sufficiens, illi auxilio applicata, quae suas patitur difficultates. Cum potissime S. Thomas auxilium sufficiens accipiat pro efficaci. Quae opinione relatâ subjungit Lemos: Cum istis Autoribus facile convenirem, nisi Scholasticis pluribus contradiceretur... Si enim non ita communiter reciperetur gratia sufficiens, ut ab efficaci distincta, mihi placeret illis vocibus relatis utendum, propter rationes relatas. At postquam tot antiquiores Scholastici, inter quos sunt Cajetanus, Ferrariensis, & plures alii, illâ voce, AUXILIUM SUFFICIENS, utuntur, videtur loquendum esse cum pluribus; valde tamen providendo, ne nomine isto Molinista abutantur, ad evertendam gratia per se efficacis necessitatem, qualem divinæ Scripturæ, Concilia, Pontifices, Patres asserunt. Gratia namque sufficientis, ab efficaci distincta, nomen idem fortasse nec Pontifices, nec Concilia, nec Patres usurpant, quia minus proprium est, vulgòque ab imperitis & popularibus pro ea gratia significanda accipitur, præter quam nulla alia necessaria sit ad agere.

28 Et idem Facultas Lovaniensis in justificatione Censuræ suæ c. 12. & 13. gratia sufficientis

nomen soli tribuit gratia efficaci, aiehs, illud qualecumque subsidium quod aliquando subministrari dicitur eis qui neque credunt, neque convertuntur ad Dominum, non fuisse sufficiens ad fidem, aut conversionem. Quippe gratia ad conversionem sufficiens, ipsa convertit. Quae vero non convertit, non sufficit. Et quamdiu voluntas nondum sic affecta est, ut velit, sed adhuc resistit... nondum sufficienter est à Domino preparata. Nec de Patribus unus adferri potest, à quo vel ea gratia ad agendum sufficere dicatur, præter quam alia ad agendum requiritur; vel aliqua gratia sufficere dicatur ad posse, quae non sufficit ad agere: nullum certè à se inveniri potuisse testatur Cardinalis de Lauræa opusc. 3. c. 18. n. 401.

Propterea etiam Facultati Lovaniensi subscribit Facultas Duacensis in Censura assertio- nis 2. 3. &c. Subscribit & Estius, istius Facultatis Cancellarius, ex hisce sacris textibus, Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet... Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, &c. concludens, non omnibus dari auxilium simpliciter ex parte Dei sufficiens ad hoc ut veniat ad Christum. Quia non omnes ad Christum veniunt, neque omnes à Patre trahuntur. Nec dissentit Cajetanus, uti nec ipsum referens Medina in 1. 2. q. 109. a. 10. sic loquens: Optime respondet Cajetanus, quod dupliciter aliqua res potest esse sufficiens ad aliquem actum; uno modo simpliciter sufficiens, quod accidit quando ipsa res sola, sine adminiculo alterius, potest absolute operationem producere. Alio modo potest dici sufficiens, non simpliciter, sed in suo genere. Verbi gratia visus, sive oculus sanus, in genere potentia est sufficiens ad videndum; & qui visum habet, dicitur posse videre. Est tamen sufficiens ut potentia, non simpliciter. Nam sine objecto atque lumine non potest videre. Ita habens gratiam, & habitus virtutum, potens est perseverare; tamen si eget auxilio gratia efficaci, tum ad operandum, tum ad perseverandum. Nec quoad rem alios dissentire puto Thomistas.

Cæterum cum Thomistis de nomine gratia sufficientis non est litigandum; tamen ad vitandam æquivocationem, cavendumque sensum Molinisticum, nomen istud in Scholis consultius fuisset ommissum, uti fatetur Lemos loco citato. Eò quòd utique fallaci isto nomine in populi animos facilè se insinuent, qui gratia per se efficacis necessitati contradicunt.

Quia tamen nunc res integra non est (eò quòd istius nominis usus nunc invaluerit in Scholis) retineri potest divisio gratia in sufficientem & efficacem, uti dixi n. 20. & 21. Tamen enim profus projicienda sit gratia Molinisticè sufficiens (id est, quæ sic dat posse, ut præter ipsam alia necessaria non sit ad velle & agere) admitti potest gratia Thomisticè sufficiens; sufficiens utique, non simpliciter & absolute (ob ea quæ dixi à n. 20. ad 30.) sed sufficiens secundum quid, & in genere suo; sufficiens scilicet ad posse, non ad

agere. Nam (præter dicta n. 20. & 21.) gratia actualis dupliciter accipi potest, prout in nobis, & prout in Deo, uti dictum est n. 1. Gratia actualis prout in nobis, licet non det posse per modum qualitatis, seu facultatis potentia naturali superaddita (ob ea quæ ex S. Thoma dixi n. 12. 13. 14.) dat tamen aliquod posse, per modum gratia excitantis, dando non quidem voluntatem plenam & perfectam, sed tamen aliquod initium ipsius, licet imperfectum, nec sufficiens ad plene velle & agere; propter quod sic tribuit voluntatem sufficientem ad posse, ut non tribuat voluntatem sufficientem ad agere; eò quòd ipsi resistat concupiscentia validior, ad quam vincendam validior requiritur gratia, quæ, ipsam suam efficaciam vincendo, det agere.

32 Gratia actualis prout in Deo, utpote Deus ipse, sive Dei misericordia, dilectio & omnipotentia, sic gratuito operans in nobis velle imperfectum, ut parata sit operari velle perfectum, cessante in nobis obice validioris ex adverso concupiscentia, seu alterius indispositionis ex parte nostra: facile intelligitur quòd sit gratia sufficiens ad posse. Voluntas quippe nostra, per Dei misericordiam taliter paratam sufficienter elevatur ad posse in actu primo producere effectus, in ordine ad quos gratia dicitur sufficiens: quia, ut id possit, potentia naturalis ipsius compleri non debet per potentiam aliquam sibi formaliter intrinsecè superadditam (uti contra Thomistas nonnullos ostendi to. 1. de Deo dist. 7. q. 2. a. 3.) sed sufficit quòd compleatur per extrinsecam Dei misericordiam & omnipotentiam sibi assistentem, & assistendo paratam actus illos in ipsa & cum ipsa efficere, prout ibidem sufficienter explicatum est.

33 Nec tamen illa Dei misericordia, in qua consistit gratia actualis prout in Deo, est unquam sterilis, sed semper efficit aliquos in nobis actus, saltem imperfectos, scilicet illustrationes intellectus, piaque affectiones voluntatis, ut constat ex definitione, quæ à S. Thoma q. 24. de verit. a. 14. definitur, *miserericordia Dei, per quam interiorius motum mentis operatur*. Enimverò gratuita est quædam Dei erga nos dilectio; de qua 1. 2. q. 110. a. 1. S. Doctor ait, quòd cum diligere sit velle alteri bonum, Deique voluntas sit rerum causa; certum est gratiam, seu dilectionem Dei, semper aliquid (nempe id quod absolute vult) in anima ejus quem diligit, operari.

34 Nihilominus omnis gratia actualis non ideo dicenda est simpliciter efficax, sed secundum quid duntaxat (inquit Alvarez disp. 84. n. 9.) quia quando actus supernaturales sunt imperfecti, & ex natura sua ordinantur ad alios actus, sicut cogitare, desiderare & petere, tunc auxilium quòd dicitur efficax comparatione horum actuum, non debet dici efficax simpliciter, sed secundum quid, ut disput. 80. dictum est. Ceterum quando actus sunt perfecti in suo genere, sicut sunt fidei & charitatis, tunc auxilium quòd est effi-

cax respectu horum actuum, debet simpliciter & absolute dici efficax.

Tametsi ergo omnis gratia actualis sit efficax in ordine ad actus imperfectos; se sola tamen frequenter est inefficax, solumque sufficiens in ordine ad actus perfectos fidei, charitatis, conversionis, &c. ad quos actus illi imperfecti ex natura sua ordinantur. Et ideo interiori gratia, ad conversionem perfectam nos invitanti, heu! frequenter nimis in hoc statu nature corrupta resistitur, uti sapissime divina Scriptura & Patres contestantur, atque Innocentius X. merito definivit. Toties namque ipsi resistitur, quoties opus bonum, ad quod excitat, reipsa non impletur, concupiscentiaque (validiori delectatione voluntatem à bono opere retrahenti) consentitur. Quod non solum accidit peccatoribus, sed ipsis etiam justis, imperfecte solum ac semiplene bonum opus volentibus, & ad illud nonnisi imperfecte & tepide conantibus. Quibus ideo gratia simpliciter efficax necessaria est ad plene & perfecte volendum & conandum.

Si quæras, an gratia actualis, seu excitans, sic explicata, vera sit Christi gratia?

Respondeo 1°. veram esse Christi gratiam; utpote ex Christi meritis collatam. Nihil enim proficuum ad salutem in statu nature lapsa nobis confertur nisi ex meritis Redemptoris, nec est aliud nomen in quo oporteat nos salvos fieri.

Respondeo 2°. esse etiam veram gratiam medicinalem. Quamvis enim infirmi hominis non perficiat, incipit tamen sanitatem.

Respondeo 3°. eandem gratiam, quatenus inefficax est, non esse illam Christi gratiam, de qua Augustinus contra Pelagianos disputavit; utpote contra quos de gratia inefficaci, quæ tali, disputasse non legitur; sed de efficaci duntaxat.

CAPUT V.

Gratia Thomisticè sufficientis natura uberius explicatur.

AD uberiores ipsius explicationem, observandum 1°. gratiam sufficientem, prout ab efficaci secernitur, maximam habere latitudinem, variosque gradus & effectus, alios aliis perfectiores, imperfectioresque, donec ad ultimum, seu principalem finalemque perveniatur, ad quem gratia excitans, quam sufficientem Thomisticè appellant, ex natura sua, voluntateque Dei antecedente ordinatur. Quemadmodum enim varii sunt gradus effectusque voluntatis; sic & gratia. Est enim velle perfectum, est imperfectum. Ad illud necessaria est gratia efficax; ad istud sufficit gratia excitans & sufficiens.

Porro velle istud imperfectum varios etiam gradus habet; quorum imperfectissimus est prima tenuissimaque boni complacentia, quæ primus effectus est roris cælestis, quo Deus